

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILARNI IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH.

Rahmonova Zamiraxon Yakubovna

Andijon davlat pedagogika instituti

Boshlang'ich ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Tezisdá boshlang'ich ta'lim bosqichidagi o'quvchilarning ijodiy salohiyatini shakllantirish va rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar, metod va vositalar tahlil qilinadi. Ijodkorlik – bu shaxsning o'ziga xos fikrlashi, muammoni yangicha yondashuv bilan hal qila olishi va yangi g'oyalarni ilgari surish qobiliyati sifatida ko'riladi. Tezisdá ijodiy rivojlanishning yoshga xos xususiyatlari, o'qituvchining roli va ijodkorlikni rag'batlantirishda dars jarayonining ahamiyati ko'rsatib o'tilgan. Tajribaviy natijalar va ilmiy adabiyotlar tahlili asosida amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ijodkorlik, boshlang'ich ta'lim, o'quvchi faolligi, ijodiy fikrlash, interfaol metodlar, pedagogik yondashuvlar.

Ijodkorlik inson tafakkuri va shaxsiy rivojlanishining eng muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi – bu o'quvchining asosiy aqliy va estetik ko'nikmalari shakllanadigan davr bo'lib, bu jarayonda ijodiy salohiyatni ochib berish pedagogning muhim vazifalaridan hisoblanadi. Ijodiy fikrlashning rivojlanishi nafaqat o'quv faoliyatining samaradorligini oshiradi, balki bolalarning shaxsiy o'sishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlarni o'rganish dolzarb masala hisoblanadi.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish – bu ularga nafaqat bilim olish, balki o'z tasavvurlari va fikrlash qobiliyatlarini erkin ishlatish imkonini berish demakdir. Ijodkorlik – bu o'quvchining muammolarni yangicha yondashuv bilan hal qilishi, o'ziga xos g'oyalar ishlab chiqishi va o'zini ifoda etish qobiliyatidir. Quyida ushbu jarayonni samarali tashkil etish uchun batafsil usullar va amaliy yondashuvlar keltirilgan.

Erkin va xavfsiz ijodiy muhit yaratish

- Maqsad: O'quvchilar o'z fikrlarini ifoda etishdan qo'rqmasligi va har bir g'oyasi qadrlanishini his qilishi kerak.

- Amaliy yondashuv:

- Qoralashdan saqlanish: O'quvchi noto'g'ri yoki "g'alati" deb hisoblangan g'oya aytganida, uni tanqid qilmaslik. Masalan, "Bu qiziq fikr, buni yana rivojlantirib ko'rsak-chi?" deb rag'batlantirish.

- Ochiq savollar: "Seningcha, bu muammoni qanday hal qilish mumkin?" yoki "Agar bu hikoyani boshqacha yakunlasang, nima bo'lardi?" kabi savollar berish.

- Mukofotlash tizimi: Ijodiy fikrlar uchun kichik rag'batlantirishlar (masalan, stikerlar, maqtovlar) ishlatish.

- Misol: Sinfda "Agar siz super kuchga ega bo'lsangiz, uni qanday ishlatardingiz?" mavzusida erkin muhokama o'tkazish va har bir o'quvchi g'oyasini devorga yozib qo'yish.

Muammo asosidagi ta'lim (Problem-Based Learning)

- Maqsad: O'quvchilarga real hayotiy muammolarni ijodiy yechimlar bilan hal qilishni o'rgatish.

- Amaliy yondashuv:

- O'quvchilarga oddiy, lekin ijodiy fikrlashni talab qiladigan vazifalar berish. Masalan, "Sinxonangizni qanday qilib qulayroq qilish mumkin?" yoki "Qayta ishlanadigan materiallardan foydalanib, foydali narsa yasang."

- Loyiha shaklida ishlash: O'quvchilarga guruhlarda kichik loyiha berish, masalan, maktab bog'chasi uchun dizayn taklif qilish.

- Jarayonga e'tibor berish: Natijadan ko'ra, o'quvchilarning muammoni hal qilish jarayonidagi ijodiy yondashuvlarini rag'batlantirish.

- Misol: O'quvchilardan qog'oz, plastik shisha va boshqa qayta ishlanadigan materiallardan o'yinchoq yoki foydali buyum yasashni so'rash. Ularning loyihasini sinfda taqdim etish imkonini berish.

San'at va ijodiy faoliyatlar orqali rivojlantirish

- Maqsad: O'quvchilarning tasavvurini va o'zini ifoda etish qobiliyatini rivojlantirish.

- Amaliy yondashuv:

- Rasm chizish: Mavzuni erkin tanlashga ruxsat berish, masalan, "Sizning orzu dunyongiz qanday bo'lardi?" yoki mavzu bo'yicha (masalan, tabiat) rasm chizdirish.

- Hikoya yozish: Kichik hikoyalar, ertaklar yoki hatto komikslar yaratishga undash. Masalan, "Bir kuni o'rmonda g'alati bir narsa topdim..." deb boshlanadigan hikoya yozish.

- Musiqa va harakat: O'quvchilarga o'z qo'shiqlarini yozish yoki oddiy ritmlar yaratish vazifasini berish. Masalan, sinfda kichik musiqiy asboblarni yasash va ulardan foydalanish.

- Drama va rol o'ynalari: O'quvchilarga kichik sahnalarni o'ynash yoki ertak qahramonlari sifatida harakat qilish imkonini berish.

- Misol: O'quvchilardan guruhlarda "O'zbek xalq ertaklari" asosida kichik spektakl tayyorlashni so'rash va uni sinfda namoyish etish.

Guruh ishi va hamkorlik

- Maqsad: O'quvchilarning birgalikda g'oyalar ishlab chiqish va bir-biridan o'rganish qobiliyatini rivojlantirish.

- Amaliy yondashuv:

- Guruhlarda loyihalar berish: Masalan, "Kelajak shahri" maketini tayyorlash yoki sinf jurnalining dizaynini ishlab chiqish.

- Har bir o'quvchiga rol berish: Guruhda kimdir g'oyalar ishlab chiqaradi, kimdir chizadi, kimdir taqdimot qiladi.

- Fikr almashish: Guruhlar o'z loyihalarini boshqa guruhlariga taqdim qilib, savol-javob o'tkazish.

- Misol: O'quvchilarni 4-5 kishilik guruhlariga bo'lib, "Maktabda ekologik muammoni qanday hal qilish mumkin?" mavzusida loyiha tayyorlashga undash.

Texnologiyadan foydalanish

- Maqsad: Zamonaviy vositalar orqali o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish.

- Amaliy yondashuv:

- Dasturlash asoslari: Scratch yoki Code.org kabi platformalarda o'quvchilarga oddiy o'yin yoki animatsiya yaratishni o'rgatish.

- Raqamli san'at: Canva, Tinkercad yoki boshqa ilovalarda dizayn loyihalari (masalan, plakat yoki 3D model) yaratish.

- Video va multimedia: O'quvchilardan qisqa videorolik yoki prezentatsiya tayyorlashni so'rash, masalan, "Mening sevimli kitobim" mavzusida.

- Misol: O'quvchilardan Scratch dasturida o'zlarining xayoliy qahramoni haqida kichik animatsiya yaratishni so'rash.

Mavzularni hayot bilan bog'lash

- Maqsad: O'quvchilarning qiziqishlariga asoslangan darslar orqali ijodkorlikni rag'batlantirish.

- Amaliy yondashuv:

- O'quvchilarning sevimli mashg'ulotlari (masalan, sport, o'yinlar, tabiat) asosida dars rejalashtirish.

- Mavzuni kundalik hayot bilan bog'lash: Masalan, matematikada do'kon ochish loyihasi orqali hisob-kitob qilishni o'rgatish.

- Mahalliy muammolarga e'tibor qaratish: O'quvchilardan o'z mahallasidagi muammoni (masalan, chiqindi muammosi) hal qilish uchun g'oya taklif qilishni so'rash.

- Misol: Tabiatshunoslik darsida o'quvchilardan o'z uylarida kichik bog'cha loyihasini rejalashtirish va uni amalga oshirishni so'rash.

O'qituvchining roli va uslubi

- Maqsad: O'qituvchi ijodkorlikni rag'batlantiruvchi yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi sifatida harakat qilishi.

- Amaliy yondashuv:

- Namuna bo'lish: O'qituvchi o'zining ijodiy yondashuvini ko'rsatishi, masalan, darsni qiziqarli hikoya yoki tajriba bilan boshlash.

- Xatolarga yo'l qo'yish: O'quvchilarga xato qilishdan qo'rqmaslik kerakligini tushuntirish va xatolarni o'rganish imkoniyati sifatida ko'rsatish.

- Doimiy qo'llab-quvvatlash: O'quvchilarning har bir ijodiy urinishini maqtash va rivojlantirish uchun maslahatlar berish.

- Misol: O'qituvchi darsda o'zining bolaligida qanday ijodiy loyiha qilganini hikoya qilib, o'quvchilarni o'z tajribalarini baham ko'rishga undashi.

Xulosa

Boshlang'ich ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish uchun o'quvchilarga erkinlik, ilhom va qo'llab-quvvatlash muhiti kerak. O'qituvchi bu jarayonda asosiy yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi bo'lib, o'quvchilarning har bir g'oyasini qadrlashi va rivojlantirishga yordam berishi lozim. Yuqoridagi usullar nafaqat o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini oshiradi, balki ularni o'ziga ishongan, muammolarni mustaqil hal qila oladigan shaxs sifatida shakllantiradi.

Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish zamonaviy ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Pedagogik metodlarning to'g'ri tanlanishi, o'qituvchining ijodiy yondashuvi va o'quvchining individual qiziqishlarini inobatga olish – ijodkor shaxs shakllanishining asosiy omillaridir.

Adabiyotlar.

1. Akhmedov, T., & Abdullayev, Sh. (2021). Pedagogik innovatsiyalar va ijodkorlik. Tashkent: Akademya.
2. Ibragimova, F. (2020). Boshlang'ich ta'limda ijodiy faoliyatni rivojlantirish usullari. Tashkent: Fan va texnologiya.
3. Jabborova, M., & Mansurova, S. (2019). Ta'limda kreativ yondashuvlar va ularning o'quvchilarning ijodiy salohiyatini rivojlantirishdagi roli. Toshkent: O'zbekiston milliy universiteti.
4. Kadirova, N. (2018). Boshlang'ich ta'limda kreativ fikrlash va ijodiy faoliyatni rivojlantirish metodlari. Tashkent: O'qituvchi.

5. Mirzaeva, L. (2022). Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik metodikasi. Tashkent: O'zbekiston ta'lim va ilm-fan.
6. Mustafaev, B. (2020). Ta'limda ijodkorlikni rivojlantirish: nazariy va amaliy jihatlar. Tashkent: Ilm va ta'lim.
7. Qodirov, A., & G'ofurov, F. (2021). Innovatsion pedagogika: ijodkorlik va o'qitishning yangi usullari. Tashkent: O'zbekiston Respublikasi ta'lim vazirligi.
8. Omonovich, Uralov Eliboy, and Ergasheva Husniya Mirzahid. "Science Teaching Process for Primary Students." International Conference on Linguistics, Literature And Translation (London). Vol. 3. 2024
9. Homidov Husniddin Kupaysinovich, Ergasheva Husniya Mirzoxid qizi. "Theoretical Foundations of Working with Educational I